

Türkmen döwletleri: Anuşteginogullary döwleti

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 21 января, 2025

Türkmen döwletleri: Anuşteginogullary döwleti

ANUŞTEGINOGULLARY (HOREZMŞALAR) DÖWLETI

Horezmdäki Anuşteginogullary dinastiýasynyň nesilbaşysy oguzlaryň begdili taýpasyndan bolan Anuştegindir. Begdili Oguz hanyň Ýyldyz han diýen üçünji oglundan bolan agtygydyr. Anuştegin ýaş wagtynda seljuk emiri Bilge tegin tarapyndan gulluga alnypdyr. Ol seljuk soltany Mälik şanyň hyzmatynda bolupdyr. Oňat hyzmatlary üçin Anuştegin Mälik şa tarapyndan Horezmiň häkimi edilip bellenişlidir. Şol wagt Horezm seljuklara garaşlydy.

Anuştegin ölenden soň onuň ogly Kutubeddin Muhammt (1097-1128) «Horezmşasy» derejesini alyp, Horezmi dolandyryp başlapdyr. Bu derejede oňa seljuk soltany Berkýaruk tarapyndan berlipdir. Merwde oňat bilim alan alymlara, din wekillerine goldaw beren Kutubeddin Muhammet seljuk soltany Sanjara (111-1157 wepaly gulluk edipdir.

Horezmşalar imperiýasynyň kuwwatly imperiýa bolmagynyň hakyky başlangyjyny goýan Kutubeddin Muhammediň ogly Aleddin Atsyz (1128-1156) bolupdyr. Ol ilki bilen Horezmden demirgazykda ýaşayan çarwa gypjak taýpalaryny we Maňgyslyk türkmenlerini Horezm tabyn edipdir. Atsyz ýazyr, gaýy, gaňly, baýat ýaly türkmen taýpalaryndan goşun düzüpdir. Syrderyanyň aşak akymlaryndaky ýerleri Maňgyslyk ýarym adasyny boýun egdiripdir. Atsyz we onuň mirasdüşerleri Horezmiň Seljuklar döwletindsn garaşsyzlygyny gazanmak üçin tagalla baryny edipdirler. Özbaşdaklyk meýilleri üçin Soltan Sanjar 1138-nji ýylda Garagumyň üsti bilen Horezme ýöriş edip, Atsyzy jezalandyrypdyr. Emma gaçyp gutulan Atsyz ýene bir ýyldan Horezm baş bolupdyr.

Bu döwürde Seljuklar döwleti gowşapdy. Gündogardan çozup gelen garahytaýly döwleti seljuklara garaşly Garahanlar döwletini boýun egdiripdir. 1141-nji ýylyň 9-njy sentýabrynsa Soltan Sanjaryň we Garahanlaryň hökümdary Mahmydyň birleşen güýçleri bilen garahytaýlylaryň goşunlarynyň arasynda aýgytly söweş bolupdyr. Samarkandyň golaýyndaky Katwan düzlüğinde bolan bu söweşde seljuklaryň we garahanlaryň goşuny derbi-sagyn edilipdir. Garahytaýlar Buharany we Mawerennahryň merkezi bölegini eýeläpdir.

Soltan Sanjaryň Termeze çekilenini eşiden Atsyz Marynyň üstüne çozupdyr, Nişapuryň alkymyna gelipdir. Hatda ol 1142-nji ýylyň 29-njy maýynda Nişapurda öz adyna hutba hem okadypdyr. 1153-nji ýylda Balhda ýaşayan oguzlaryň gozgalaň turuzmagy we olaryň Soltan Sanjary üç ýyllap ýesirlikde saklamagy ýykylyp barýan Seljuk döwletiniň dargamagyny çaltlandyrdy. Atsyz emele gelen bu ýagdaýdan peýdalanylýp, öz eýeleýän ýerlerini giňeltmäge çalşypdyr. Amul, Merw, Sarahs, Nusaý etraplaryna ýöriş edipdir. Emma oguzlaryň berk gaýtawulyna duçar bolup, yzyna dolanypdyr. Atsyz 1156-njy ýylda Türkmenistanyň günorta sebitlerine iň soňky ýörişini geçirende, Nusaýyň golaýynda aradan çykypdyr. Iki bäsdeş ~ Atsyz 1156-njy ýylyň 31-nji iýulynda 61 ýaşynda aradan Horezmiň seljuklardan özbaşdaklygyny gazanmaga synanşyp, özbaşdaklygyny alyp bilmän aradan çykypdyr. Soltan Sanjar bolsa 1157-nji ýylyň 9-njy maýynda 73 ýaşynda Seljuk döwletiniň öňki durkuny dikeldip bilmän ölüpdir.

Atsyzdan soň Horezm tagtyna 1156-njy ýylyň 23-nji awgustynda onuň ogly Il-Arslan (1156-1172) çykypdyr. Ol Horezmi garaşsyz

döwlet diýip resmi taýdan yglan edipdir. Akademik I.I.Bartold «Il-Arslan musulman dünýäsiniň gündogar böleginiň güýçli patyşasy bolupdyr» diýip belläpdir. Il-Arslan ilki Gürgeni we Dehistany boýun egdiripdir. Ýazyrlaryň baştutany Ýagmyr goňsuçylykda ýaşaýan beýleki türkmenlere ýüz tutup, Horezmşalaryň Etrek-Gürgende goýup giden dikmesi Ygtyýar ed-Dine garşy bilelikde çykyş etmäge çagyrypdyr. Netijede ýazyrlary goldan birleşen türkmen taýpalarynyň güýji üstün çykypdyr. Diňe köp gan döküşlikden soň Il-Arslana ýazyrlary özüne tabyn etmek başardypdyr.

Il-Arslan garlyk taýpasy bilen Mawerennahryň Garahanar hanlarynyň özara dawasyna goşulypdyr. Horezmşasy 1158-nji ýylda horezm goşunlary bilen Mawerennahra ýöriş edipdir, garlyklaryň Samarkandy we Buharany eýelemek ugrundaky söweşine gatnaşypdyr. Il-Arslan horasanly oguzlara garşy göreşde käbir üstünlikleri gazanypdyr. 1165-nji ýylda ol Nişapura ýöriş edipdir, emma üstünlik gazanyp bilmänsoň Horasana yzyna dolanypdyr. Ol diňe 1167-nji ýylyň aprelinde Nişapurda öz adyna hutba okadyp bilipdir. Ýurduň içersindäki gapma-garşylygyň ýitileşmegi sebäpli Il-Arslan garahytaýlaryň çozmak howpundan goranmak üçin çäreleri geçirmäge mejbur bolupdyr. 1171-1172-nji ýyllarda Horezme tarap ýörişe ugran garahytaýlaryň çozuşyndan Il-Arslan diňe Syrderyýadaky bendi ýykyp dynypdyr.

Il-Arslan aradan çykansoň Horezmşalaryň tagtyna onuň kiçi ogly Soltanşa geçipdir. Il-Arslanyň uly ogly Alaeddin Tekeş şol wagt Horezmiň Jend welaýatynyň häkimi eken. Ol öz inisinden häkimiýeti basyp almaga kömek etmegini sorap, garahytaýlara ýüz tutupdyr. Onuň öwezine salgyt tölemäge borçlanypdyr. Tekeş şol ýyl olaryň kömegi bilen Horezmi eýeläpdir. Horezmiň hökümdary bolansoň Tekeş garahytaýlaryň salgyt ýygnaýjysyny öldürdipdir. Mundan peýdalanan Soltanşa öz gezeginde agasy Tekeşi agdarmak üçin garahytaýlara ýüz tutupdyr. Horezmden salgyt ýygnamaga gyzyklanýan garahytaýlar muňa razylaşypdyr. Emma Tekeş ýollary suwa basdyryp, duşmanyň öňe süýşmegine päsgel beripdir. Öz pirimi başa barmadyk Soltanşa Merwe we Sarahsa çekilip, bu ýerde tä ölýänçä (1193) hökümdarlyk edipdir.

Tekeş öz häkimligini berkidip, Horasana we Mawerennahra üstünlikli ýörişler edipdir. 1187-nji ýylda Nişapury we Merwi eýeläpdir. Ol Eýranyň içerki syýasy işlerine hem goşulypdyr.

Abbasy halypasy Nasyr (1180-1125) döwleti dolandyrmagy öz eline alyp, halypalykda dini häkimiýeti galdyrmak isleýän seljuk soltany Togrul ikinjä göreşde kömek bermegini sorap, Horezmşa Tekeşe ýüz tutupdyr. Tekeş Togrulyň goşunyny derbi-dagyn edip, 1194-nji ýylda Hemedany eýeläpdir. Tekeş 1194-nji ýylyň 26-njy iýunynda Yrak tagtynda oturypdyr. Abbasylyar Horezmşalaryň seljuklara garanda hem howpludygyna tiz düşünişdirler. Şonuň üçin Nasyr halypa Tekeşiň boýnuna dini we adminstratiw işlerde halypalyga tabyn bolmalydygy hakdaky şertnamany dakmak isläpdir. Tekeş oňa gol çekmekden boýun towlapdyr. 1196-njy ýylda Horezmşanyň goşunlary bilen halypalygyň harby güýçleriniň arasynda bolan gazaply söweş Horezmiň peýdasyna tamamlanypdyr.

Tekeşiň dolandyran soňky ýyllarynda Bagdat halypasy bilen gapma-garşylyklar ýitileşýär. Tekeş Horasanyň üsti bilen Bagdada täzeden ýöriş edipdir. Emma ol ýöriş wagty 1200-nji ýylyň 4-nji iýulynda keselläp aradan çykypdyr. Tekeş Anuşteginler dinastiýasynyň kuwwatly imperiýa öwrülmeginde uly hyzmat bitiren hökümdardyr. Onuň döwründe döwletiň tutýn meýdany Syrderyanyň aşak akymларыndan tä Yraga çenli giňelipdir.

Tekeşiň ogly Mälik şa entek kakasy dirikä, 1197-nji ýylyň baharynda aradan çykypdy. 1200-nji ýylyň 3-nji awgustynda Horezmşalaryň tagtyna Tekeşiň ikinji ogly Muhammet geçýär. Ol kakasy ölmänkä Kutubeddin lakamyny göteripdir. Soňra ol Alaeddin lakamyny alypdyr. 1203-nji ýylda Horezmşa Muhammet garahytaýlaryň goldamagynda Horasany doly eýeläpdir. Kakasynyň döwründe Gur döwletine (Demirgazyk Hindistan we Owganystan) garşy başlanan urşy dowam etdiripdir. 1204-nji ýylda gurlar derbi-dagyn edilip, Balh we Gazna Horezme goşulypdyr. Gur döwletiniň mülkleri we Gazna Muhammet şanyň uly ogly Jelaleddin Meňburna berlipdir. Hyradyň töwereklerini hem boýun egdirip, Muhammet şa 1207-nji ýylda Ürgenje gaýdyp gelipdir we Mawerennahry basyp almaga taýýarlanyp başlapdyr. Şol ýylda ol Buharany eýeläpdir. Mawerennahryň ilaty Muhammede tabyn bolmak bilen «dinsiz» garahytaýlar kowlansoň, öz ýagdaýynyň gowulanjakdygyna, din-imanly horezmşalaryň häkimiýetiniň ýola goýuljakdygyna ynam bildiripdirler. Horezmşalaryň dikmesiniň edýän sütemine çydamadyk Samarkandyň ilaty 1212-nji ýylda gozgalaň turzupdyr. Muhammet şanyň özi haýal etmän Samarkanda gelip, gozgalaňy basyp ýatyrypdyr. Özüniň Mawerennahrdaky

ýagdaýyny pugtalandyrmak üçin ol Garahan hökümdarlaryny jezalandyrypdyr. Samarkantda we Uzkentde Muhammet şanyň adyndan pul zikgelenmegi (1213) Garahanlar neberesiniň hökümdarlygynyň ýok edilendigini aňladýardy. Garahytaýlylar neberesini bolsa mongollaryň naýman taýpasynyň hökümdary Kuçluk ýok edipdir.

Samarkandy özüne täze paýtagt edinen Muhammet şa bu ýerde şa köşgüni we metjit gurdurmaga girişipdir. Ol örän şöhratparaz adam bolupdyr. Resmi dokumentlerde onun ady «Isgender ikinji» diýlip tutulypdyr. Onuň möhürinde «ALLANYŇ ÝERDÄKI SAYASY» diýen ýazgy bolupdyr.

1216-njy ýylda Horezmşah Muhammet Bagdat halypasy Nasyryň tagtdan düşürilýändigini yglan edýär. Termeziň ulamasy Seýit Aly al-Mülki halypa bellemäge synanýar. Emma Bagdadyň ruhanylary we täsirli adamlary muňarazy bolmandyrlar. Muhammet şanyň 1217-nji ýylda Bagdada eden ýörişi şowsuz tamamlanypdyr.

Horezmşah Muhammediň häkimiýeti berk dälidi. Ol halk köpçüliginiň goldawyndan mahrumdy. Hakyna tutma goşun onuň tabynlygyndan çykypdy. Ruhanylar Horezmşah duşmançylykly seredip, onuň häkimligini çäklendirmäge çalyşýardy. Horezmşahlar döwletiniň içinden gowşayan şu ýagdaýynda gündogardan täze bir howp ~ mongol çozuşy abandy.

Horezmşahlar bilen mongol döwletiniň arasynda ilkibada parahatçylyk gatnaşyklary saklanypdyr. Çingiz hanyň Hytaýy basyp alandygyny eşiden Muhammet şa Mongoliýa ilçisi iberipdir. Çingiz han olary hormat bilen kabul edip, özüni Gündogaryň hökümdary, Horezmşahy Günübataryň hökümdary hökmünde ykrar edýändigini, olaryň arasynda parahatçylygyň bolmagyny, täjirleriň bir ýurtdan beýlekisine arkaýyn gelip-gidip durmagyny isleýändigini oňa ýetirmegi tabşyrypdyr. Horezmşahyň ilçilerine jogap hökmünde Çingiz han asly horezmli täjir Mahmyt Ýalawajyň ýolbaşçylygynda ilçileri we söwda kerwenini ugradypdyr. 1218-nji ýylyň ýazynda Horezmşah ilçileri Mawerennahrda kabul edipdir. İlçiler Çingiz hanyň Muhammet şanyň güýjünden we ýeňişlerinden habarlydygyny, oňa parahatçylyk şertnamasyny baglaşmagy teklipeýändigini aýdypdyrlar. Çingiz han hatynyň ahyrynda «Muhammet şahy edil öz ogullarynyň biri ýaly görýändigini» aýdypdyr. Bu sypaýyçylyk Gündogat diplomatiýasynda «Sen maňa garaşly» diýmegi aňladýardy. Bu barada ýazan taryhçy Muhammet an-Nesewi

Horezmşanyň resmi kabul edişlikde ilçilere näme jogap berendigi hakda ýarmaýar. Ýöne Muhammet şa gije gizlinlikde ilçä Mahmydyň bir özüni ýanyňa çagyryp, oňa horezmlidigi sebäpli öz Watanyňa gulluk etmelidigini ýatladyp, Çingiz hanyň ýanynda öz içalysy bolup galmagy teklip edipdir. Mahmyt soltandan gorkusyna Çingiz hanyň goşunyny Horezmiňki bilen deňeşdirip bolmajaldygyny, ýagny azdygyny aýdýar. Şuňa esaslanyp Muhammet şa Çingiz han bilen ýaraşyga razylaşypdyr. Özüniň Horezm bilen gatnaşygynda doly kanagatlanýandygyny bildirip, Çingiz parahatçylyk şertnamasyny baglaşmak maksady bilen 1218-nji ýylda 500 düýeden we 450 adamdan ybarat kerweni we ilçileri Horezme ugradypdyr. Özüniň güýjüne aşa baha beren Muhammet şa Çingiz hany äsgermezlik edipdir. Syrderýanyň kenaryndaky Otrar şäherinde Horezmşanyň nökerleri mongol kerwenini talapdyrlar. Bu wakanyň Horezmşadan bidin bolmandygyna göz ýetiten Çingiz han onuň ýanyňa ilçä ýollap, Otrar şäheriniň häkimini ibermegi, beýleki günäkärlere-de jeza bermegi talap edipdir. Muhammet şa bu talaba gödek jogap berip, ilçäniň sakgalyny kesip kowup goýberipdir. «Otrar gyrlyşygy» adyny alan bu waka Çingiz hanyň Orta Aziýa çozmagyna bahana bolupdyr.

Abanyp gelýän howpy duýan Muhammet şa Ürgençde harby geňeş çagyrypdyr. Duşmany nähili garşylamalydyhy hakda birnäçe teklip orta atylypdyr. Ýeke-täk dogry maslahat Horezmşalaryň köşgünde wekil hyzmatyny eden Şyhabuddin Hywaky tarapyndan aýdylypdyr. Ol ähli goşuny birikdirip, mongollaryň öňünden çykmagy, uzak ýoldan aryp gelen mongol goşunyny Syrderýa boýunda garşylap, baş söweşi olaryň boýnuna dakyp, duşmany bir zarbada çym-pytrak etmegi teklip edipdir. Emm Muhammet şa bu teklibi kabul etmän, öz diýenini gögerdipdir. Ol goşuny bölüp, olary aýry-aýry şäherlere ýollamagy, her şäheriň özbaşyna goranmalydygy barada perman beripdir. Bu passiw garşylyk görkezmegiň, has dogrusy tabyn bolmagyň planydy. Çünki, Muhammet şanyň özünden ätiýajy bardy: ol gypjaklardan düzülen goşunyna ynanmaýardy. Bardy-geldi goşuny birleşdiräýse gypjaklaryň dildüwşik arkaly özüni tagtdan agdaraýmagyndan heder edýärdi. Şu ýerde Muhammet şany çendenaşa gorkaklykda, züwwetdinlikde aýyplamagyň ýerlikli däldigini bellemelidir. Ol ýagdaýa we öz mümkinçiliklerine görä hereket edipdir.

«Halklara diňe bir sütem etmän, eýsem adamlary gana çaykamak arkaly özleriniň pidasy bolan halklaryň mertebesini depeläp,

olaryň ruhuny öçürýän» mongol goşuny barha günbatara süýşüp başlapdyr. 1220-nji ýylda Mawerennahryň esasy şäherleri ~ Otrar, Buhara, Samarkant mongollaryň eline geçýär. Çingiz han goşunyny birnäçe bölege bölüp, Orta Aziýanyň uly şäherlerini eýelemäge ugradypdyr. Özünüň serkerdeleri Jebe noýony we Subudaý batyry Muhammet şany tutup getirmäge ýollapdyr. Muhammet şa 1220-nji ýylda Hazar deňzindäki adalaryň birinde aradan çykypdyr. Ölmeziniň öň ýanynda ol öz ogullary Jelaleddine, Ozlag şa, Ak şa özünüň «Horezmşalaryň tagt mirasdarynyň Ozlag şa bolmalydygy baradaky öňki wesýetini üýtgedip, ony Jelaleddine geçirýändigini» yglan edipdir. Jelaleddin Horezmşalar döwletiniň iň gaýduwsyz, hyjuwly soltanydyr. Türkän hatyn Durun sebitlerine ol, ol ýerdenem Eýrana gaçyp gidensoň, Ürgençde gypjak serdarlary öz hökmürowanlyklaryny ýöredipdirler. Olar täze gelen soltana – Jelaleddine garşy pitne turzupdyrlar. Bu ýagdaýda Ürgenjiň mongollardan goranmagyna ýolbaşçylyk edip bilmejekdigine göz ýetiren Jelaleddin özüniň kiçiräk ýygyny bilen Horasana gaýdypdyr. Onuň mongollar bilen ilkinji çaknyşygy 1221-nji ýylda Nusaýyň golaýynda bolupdyrm özüniň 300 atlysy bilen Nusaýyň golaýynda 700 adamlyk mongol otrýadyny ýeňmegi Jelaleddiniň mongollaryň üstünden gazanan ilkinji ýeňşidi. Bu ajaýyp ýeňiş hakynda Muhammet an-Nesewi: «Jelaleddiniň gylyjy mongollaryň ganyna boýalan, olaryň göwrelerini para-para edip oýnan ilkinji musulman gylyjy boldy» diýip ýazypdyr. Bu ýeňişden soň Jelaleddin ilki Nişapura, ol ýerdenem kalasy tarapdan özüne dolandyrmaga berlen Gazna (Owganystan) gidipdir. Murgabyň ýokary akymlarynda oňa Merwiň öňki häkimi türkmen Han Mälik 40 müň adamly goşuny bilen goşulypdyr. Gaznada bolsa Jelaleddine iki doganoglany Emin al-Mülk we serkerde Timur Mälik birigipdir. Garlyklaryň hany Azam Mälik we owganlryň goşunbaşysy Muzaffar Mälik hem Horezmşa wepalydygyny kasam edipdirler. 1221-nji ýylyň tomsunda Toharystanyň Waliýan galasynda Jelaleddiniň goşunlary mongollardan üstün çykypdyr. Soňra Jelaleddiniň goşuny Gazna şäheriniň golaýyndaky Perwana galasynda mongollaryň 45 müň adamlyk goşunyny çym-pytrak edipdir. Ýeňişden soň gazanylan oljany paýlaşmak ugrundaky dawa Jelaleddiniň goşunyny gowşadypdyr. Çingiz han garşydaşynyň bu uly ýeňşini jogapsyz galdyryp biljek dälidi. Ol Jelaleddin bilen boljak bu aýgytly söweşe taýýarlanýardy. Şol söweş 1221-nki ýylyň 24-nji

noýabrynda Hind derýasynyň boýundaky Nilýap geçelgesiniň ýanynda bolupdyr. Dar ýerde bolan gazaply söweşde mongollar Jelaleddiniň goşunlaryny derýanyň kenaryna gysyp getiripdirler. Mertlerçe ýeňlen Jelaleddin maşgalasynyň namysyny depeletmejek bolup aýalyny, ejesini, maşgalasynyň beýleki agzalaryny kert gaýadan derýa okladýar. Emma onuň ýedi ýaşly oguljygy duşmanyň eline düşüpdür. Çingiz han ony derrew öldürdipdir. Jelaleddin atyny derýa urup, sag-aman ahyrky kenaryna geçipdir.

Şundan soň Jelaleddin üç ýyllap Hindistanda, soňra demirgazyk-günbatar Eýranda mongollara garşy göreşini dowam etdiripdir. 1227-nji ýylda ol Reýiň we Ysphyhanyň golaýynda olary ýeňipdir. Onuň mongollara garşy göreşi ýerli halk köpçüligi tarapyndan goldaw tapypdyr. Şonuň üçin hem taryhçy Öwez Gündogdyýew Jelaleddiniň hereketlerine awantýuristik öwüşgin bermek isleýän awtorlaryň kän bir mamla dældigini adalatly bellleýär. Jelaleddin 1225-nji ýylda Ermenistanyň paýtagty Dwin şäherini basyp alypdyr we birleşen gürji-ermenî goşunyny derbi-dagyn edipdir. Jelaleddin mongollara garşy birlikde göreşmegi teklib edip, gürjülere ilçî ýollapdyr. Emma gürjî şazada aýaly Rusudan Horezmşanyň teklibini ret edipdir. Jelaleddin 1226-njy ýylyň 10-njy martynda Tbhis (Tbilisi) şäherini basyp alypdyr. Ibn al-Asiriň şaýatlyk etmegine görä, şäherde ysłamy kabul eden we «Alladan başga iläň yokdur, Muhammet onuň Ýerdäki wekilidir» diýip, iman getirenlerden başgasy gyrlypdyr. 1227-nji ýylda Jelaleddin iki frontda: Günbatar Eýranda mongollara, Zakawkazyde gürjülere we ermenilere garşy göreş alyp barypdyr. 1228-nji ýylda Horezmşanyň garşysyna rum soltany (Anadoly Seljukly türkmen döwletiniň -t.b.) Aladdin Keýkubat, Müsür soltany Eşref, kilikiýa-ermenî patyşasy Getum birinji birlikde çykyş edipdirler. Ýewropanyň golaýynda bolan söweşde Jelaleddin ýeňlipdir. Taryhçy H.Gurbanow Horezmşanyň mongollara garşy bilelikde göreşmek üçin gypjak hanlaryna hat ýazandygyny belleýär. Ýöne ol diňe 1220-nji ýylda Juçy hana ýesir düşen we ondan ogly bolan öz uýasy Hansoltandan hat alypdyr. Uýasy öz soltan agasyna mongollaryň Jelaleddine özleri bilen hyzmatdaşlyk etmäge razy bolsa oňa Amyderýa boýlaryny berjekdigini aýdypdyr. Muňa gahary gelen Jelaleddin haty jogapsyz galdyrypdyr.

Daş-töweregi duşman bilen gurşalan Jelaleddin olara garşy ölerini-galaryny bilmän söweşipdir. Emma mert, gaýduwsyz

soltanyň ömür tanapy 1231-nji ýylyň awgustynda Gürjüstanda kesilipdir. Muhammet an-Nesewiniň ýazmagyna görä, «soltanyň ölümi bütün Älemi ýetim galdyrypdy». Jeleddin Horezmşanyň ölüminden soňra Horezmşalar döwleti ýok bolup gitdi.

Jumamyrat GURBANGELDIÝEW,
taryhçy.

«Esger» gazetini, 2000.

<https://www.altayli.net/anusteginogullary-horezmsalar-dowleti.html>
Taryhy makalalar